

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ВІДКРИТОГО МІСЬКОГО ПРОСТОРУ

У даній статті визначаються основні фактори, що впливають на формування відкритого міського простору. Визначено формотворчі та реалізуючі принципи механізму. На їх основі розроблено механізм формування відкритих міських просторів, запропоновано прийоми та засоби реалізації цих принципів.

Ключові слова: механізм, фактор, принцип, міське середовище, відкритий міський простір.

Вступ. Зміни, що відбуваються в нашому суспільстві, торкнулися всі сфери його життєдіяльності, зміни в політиці і економіці спричинили за собою перевлаштування просторового середовища. Друга природа, яку створили люди в процесі розвитку цивілізації, є її невід'ємною частиною і саме вона оточує нас повсякденно, формуючи нашу свідомість.

Місто – це просторово-часове утворення зі складною інфраструктурою соціального розвитку.

В проектній культурі завжди існувала проблема взаємовідношення старого і нового, проблема відповідності історично-сформованого середовища життєдіяльності запитам сучасного життя. В даний час підвищився інтерес до формування міського середовища як до особливого виду архітектурно-художньої і дизайнерської діяльності.

Актуальність дослідження. Розвиток людського суспільства супроводжується постійним зростанням вимог до архітектурно-художніх та естетично-композиційних якостей міського середовища. Відповідно до зростання ролі інформаційно-культурного та емоційного сприйняття міста його мешканцями, стало сьогодні одним із найважливіших чинників, які потрібно враховувати в містобудівному проектуванні, щоб піднести рівень наших міст до європейських стандартів.

Сучасний незадовільний моральний і фізичний стан об'єктів міського середовища і невідповідність їх функціонального наповнення знижують соціальну ефективність просторів міста, що вимагає активного професійного втручання, особливо, в процес формування наочно-просторового оточення активно експлуатованих історично цінних міських просторів.

Комплексний підхід щодо вирішення проблем формування та благоустрою міста полягає у взаємозв'язку і підпорядкуванні елементів його облаштування містобудівельній значущості та функціональному призначенню кожного структурного елемента системи відкритого простору.

Формування відкритих міських просторів – складний та довготривалий процес, що потребує комплексного рішення, тому був розроблений механізм

формування ВМП.

Основна частина. Теорія Зітте дозволяє багатогранно оцінювати всі компоненти запропонованого до реконструкції вузла міського середовища: історію міста; геометрію та пропорції площі чи скверу із прилягаючим оточенням; транспортні шляхи та пішохідні потоки; сформовані точки сприйняття об'єкта та оточуючої панорами; скульптурні, монументальні композиції та декоративні елементи малих форм; озеленення та ландшафт; фактури оточення та покриттів. До всього є інтерес архітектора, який працюючи із основним матеріалом – пластиком простору, не забуває про деталі.

«Диявол у дрібницях» – це не пусте прислів'я, а реальність сучасної архітектури, коли до неї підходять по остаточному принципу у вирішенні елементів благоустрою. Це може стосуватися однієї із центральних площ міста, вулиці чи звичайного скверу у житловому районі – у будь-якому випадку результат складає враження поспішної та недоробленої роботи.

Саме тому для формування повноцінного архітектурного середовища відкритого міського простору насамперед слід визначити фактори, які впливають на їх принципи формування.

На формування відкритого міського простору вулиці впливають зовнішні та внутрішні фактори.

Зовнішні фактори – об'єктивні показники, які впливають на міський простір, яких подальша видозміна не залежить від взаємодії із людиною чи соціумом. Серед них можливо виділити: екологічний, технологічний, природно-кліматичний та містобудівний.

Екологічний фактор – характеризується застосуванням природних матеріалів у проектуванні та максимального збереження природного ландшафту, забезпечення екологічного комфорту міста.

Врахування при проектуванні та плануванні ВМП екологічних положень.

Технологічний фактор – фактор, який передбачає використання новітніх технологій при проектуванні, формуванні та експлуатації ВМП. Науково-технічний прогрес зачепив усі сфери життя людини, тому при формуванні ВМП він має велике значення.

Природно-кліматичний фактор – характеризується розміщенням ВМП, дією на його формування клімату, природних явищ, інсоляції, напрямку вітру, температури повітря, вологості тощо.

Основну роль у формуванні відкритого міського простору має рельєф та ландшафт, адже саме від цього залежить форма, конфігурація, напрям, ландшафтне наповнення ВМП.

Містобудівний фактор – цей фактор має значний вплив через те, що

саме він визначає набір зон відкритого простору, зручність доступу до нього та в результаті цього – ефективність роботи його механізму.

Внутрішні фактори – суб'єктивні показники, які впливають на відкритий міський простір безпосередньо при взаємодії із людиною чи соціумом. Внутрішніми факторами виступають: культурний, соціальний, психологічний, фізіологічний фактори.

Культурний фактор – цей фактор впливає на комфорт перебування відвідувача, на достатній рівень забезпечення духовних потреб міщан, забезпечення потреб людей у певному виді відпочинку, що користуються ВМП. Цей фактор характеризується естетичними та художніми переживаннями простору, формування ментального образу місця/часу.

Соціальний фактор – цей фактор впливає на визначення типу міського простору, комфорт перебування у перенасиченому транспортному вузлі всіх груп населення. Розвиток суспільства та прогрес у науці сприяє появі нових видів відпочинку, уможливорює подальший розвиток відкритого міського простору. Соціальний чинник вказує необхідну площу території, відведеної для центру відпочинку, переважання тієї чи іншої релаксації з поміж іншим за статевими та віковими характеристиками користувачів. Великий вплив мають категорії населення на формування простору (створення додаткового комфорту тощо).

Характеризується структурою соціальних зв'язків формальних/неформальних відношень, спілкування всередині соціальної групи та із оточуючим соціумом. У цьому понятті інтереси індивіда підпорядковуються інтересам соціуму, і людина сприймається як представник соціальної чи професійної групи.

Психологічний фактор – характеризується суб'єктивними пристрастями людини, душевними переживаннями (простору – середовища), особистими особливостями сприйняття оточуючого простору (світла – кольору – об'єму).

Фізіологічний фактор – характеризується матеріальними та предметними процесами, орієнтацією задоволення основних потреб, функціональною організацією простору.

Отже обрання певного виду рекреації, потрібного конкретному користувачу включає складний та багатогранний підхід до виду діяльності жителів, визначення персональних потреб, які змінюються в залежності від віку, статі, часу роботи, психологічно-емоційного стану.

На формування ВМП впливають сукупність зовнішніх та внутрішніх факторів, тому проектування та вирішення сучасного стану ВМП вимагає комплексного підходу.

Отже, на основі вищенаведених результатів можливо визначити принципи:

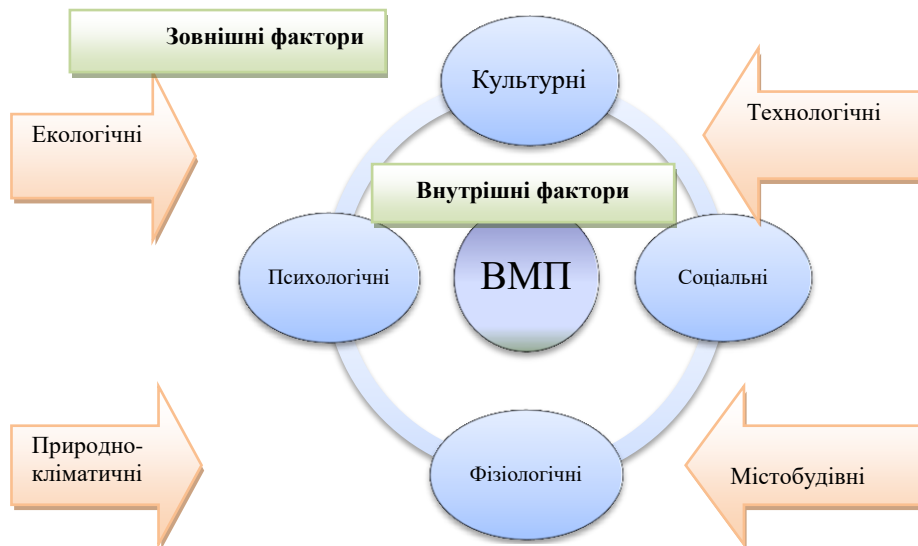

Рис. 1. Фактори впливу на формування ВМП

Принцип історичності – полягає в збереженні історичного простору при новій забудові, підпорядкування новій забудови історичній (масштабні, ритмічні та інші характеристики, оздоблювальні матеріали, колористика);

Для кінця ХХ – початку ХХІ ст. характерною є активна реконструктивна діяльність у центрах історичних міст, що має на меті збереження, підтримання або відновлення «генетичного коду» міста. Крупне європейське місто повинне сьогодні в концентрованій формі відображати історію і специфічні місцеві особливості, тобто власну унікальність. Таким чином, організація чи реконструкція міського простору в історичному середовищі здійснюється з дотриманням принципу історичності. Основними прийомами реалізації цього принципу є: 1) збереження морфологічної будови історично складеного простору при новій забудові; 2) підпорядкування нової забудови історичній (масштабні, ритмічні та ін. характеристики, оздоблювальні матеріали тощо).

Принцип багатofункціональності – полягає у створенні простору, що виконує декілька функцій, що робить простір більш комфортним для використання різними групами населення;

Ефективний розвиток міста також має на увазі багатofункціональність міських відкритих просторів. Такий багатofункціональний простір дозволяє розв'язати відразу декілька проблем. Багатofункціональні простори створюють нове житлове середовище – більш різноманітне, інтенсивне по комунікаціях, вони «живуть» всі 24 години в добу.

Основна характеристика – поєднання різних функцій, що забезпечують максимально комфортне використання такого простору.

Реалізація цього принципу може бути шляхом використання прийомів:

1) формування багатofункціонального простору для різних груп населення; 2)

розподіл простору на функціональні зони; 3) створення простору для використання у різний час.

Цей принцип визначає включення у функціональну структуру відкритого простору багатьох елементів. Це дозволяє повніше використовувати простір, розширити спектр послуг, забезпечити всі необхідні потреби та комфорт користувачів.

Багатогранне поєднання функцій в одній системі надає можливість вибору необхідної з них, а також можливості альтернативних дій при поєднанні їх експлуатації. Так наприклад площа поєднує у собі безліч функцій, які хоч і складають одну структуру, але виконують свою роль у забезпеченні потреб. Це дуже важливо для актуальності відкритого простору, перевага його над іншими просторами такого типу, але з виконанням однієї з функцій.

Одним з головних принципів формування архітектурного середовища ВМП є його багатофункціональність. Оскільки найважливіше у такому комплексі це забезпечення усіх потреб користувачів, залежно від виду діяльності та типу відпочинку, то зрозуміло, що використання лише одного виду діяльності людини не можливе.

Принцип соціалізації – створення комфортних умов для специфічних груп користувачів (інвалідів, туристів тощо);

Пішоходизація міських площ та вулиць є водночас чинником та наслідком реалізації іншого важливо принципу – організації міського відкритого середовища як соціального магніту. Функціональне зонування міста, яке впроваджувалося в проектну діяльність в ХХ ст., породило монофункціональні міські простори, використання яких обмежувалося певними годинами доби або сезонами. Така ситуація призвела до того, що ці простори в певні періоди були безлюдними, непривабливими та, навіть, небезпечними. Тому, однією з показових характеристик «успішного» громадського простору сьогодні є неодмінна присутність людей.

Основними прийомами реалізації цього принципу є: 1) впровадження додаткових функцій, що надають міському середовищу поліфункціональності та продовжують їх використання протягом доби чи року; 2) створення «магнітів» для різних груп користувачів; 3) забезпечення комфортних умов для специфічних груп користувачів (маломобільних груп населення, туристів тощо).

Механізм формування ВПМ

Механізм формування ВМП проходить в 8 етапів:

1. Аналіз вулиці на предмет планувальної структури.

1.1. Заповнення пустот між будівлями спорудами чи благоустроєм;

1.2. Заміна чи оновлення всього благоустрою (заміна дорожнього покриття, реконструкція системи освітлення, впровадження художнього освітлення та підсвітки, реконструкція системи озеленення та сміттєвидалення);

1.3. Визначення місць форм дозвілля (влаштування скверів, майданчиків відпочинку, спортивні ч дитячі майданчики);

1.4. Передбачення розвинутої мережі магазинів, орієнтовану переважно на спеціалізовану торгівлю;

2. Класифікація існуючих типів відкритого міського простору – виділення характерних особливостей та визначення формотворчих типів ВМП.

3. Аналіз системи транспортно-пішохідного руху та визначення.

Функціональні рішення

3.1. Місця паркування автомобілів, господарських під'їздів ;

3.2. Вид громадського транспорту;

3.3. Місця для велодоріжок та пішохідних зон;

3.4. Забезпечення доступності для маломобільних груп населення;

Візуальні рішення

3.5. Візуальний та психологічний комфорт середовища

4. Виявлення функцій ВМП.

4.1. Виділення головних функцій;

4.2. Впровадження нових функцій де це необхідно;

5. Класифікація тимчасових споруд та визначення характерних типів.

Функціональні рішення

5.1. Визначення місць розташування ТС;

5.2. Визначення типу для кожного ВМП;

Візуальні рішення

5.3. Єдине стильове рішення ТС;

6. Виявлення історичної забудови у ВМП.

Функціональні рішення

6.1. Заходи, що необхідно провести (реконструкція, реновація, регенерація тощо);

Візуальні рішення

6.2. Відтворення пам'ятників з метою відновлення цільного образу вулиці;

7. Виявлення носіїв реклами та візуальної інформації у ВМП.

Функціональні рішення

7.1. Визначення місць розташування та регламентування їх кількості;

Візуальні рішення

7.2. Розроблення типів для кожного виду ВМП та підпорядкування зовнішнього вигляду за загальному стильовому вирішенню;

8. Аналіз візуального сприйняття ВМП.

Візуальні рішення

8.1. Знесення мало важливих споруд, що візуально засмічують середовище;

8.2. Визначення концепції кольорового рішення вулиці та ввести акценти, якщо це доцільно;

8.3. Виявлення характерних видових точок та виділення місць оглядових майданчиків.

Отже, механізм формування відкритого міського простору – це складна система елементів, дія кожного з них впливає на роботу всього механізму, а також алгоритм дій щодо проектування та зміни ВМП.

Принципи реалізації механізму:

Принцип наступності – полягає у поступовості виконання всіх етапів механізму від першого до останнього. Саме послідовність реалізації етапів механізму має велику ефективність роботи.

Принцип стильової єдності – полягає в єдиному стильовому вирішенні всіх елементів міського простору: будівлі, споруди, малі архітектурні форми, елементи благоустрою тощо. Таким чином міський простір виглядає цілісним та упорядкованим.

Висновок: Отже на основі вищенаведених даних можливо зробити певні висновки та визначити особливості формування відкритого міського простору: поліфункціональність; неперервність; полісоціальність.

У ході дослідження було виявлено та визначено ряд факторів, що впливають на формування відкритого міського простору: зовнішні (екологічні, технологічні, природно-кліматичні та містобудівні) та внутрішні (культурні, соціальні, психологічні, фізіологічні) фактори.

Проаналізовані фактори дають основу для виявлення та визначення принципів формування відкритих міських просторів.

У даній статті були визначені принципи формування архітектурного середовища ВМП: багатофункціональності, історичності, організації транспортно-пішохідного руху, організації відкритого міського простору як «соціального магніту». Також охарактеризовано основні прийоми та шляхи реалізації цих принципів.

На основі принципів розроблено механізм формування відкритого міського простору та виявлено принципи, що його реалізують.

Дослідження показало, що проблема формування відкритих просторів у міському середовищі не отримала свого задовільного рішення. Сучасний стан питання перетворення архітектурного середовища відкритих просторів в

умовах розвитку ринку землі пов'язане з розробкою механізмів місто регулювання на рівні місцевого самоврядування. Тому подальше вирішення проблеми вимагає комплексного підходу, заснованого на застосуванні структурно-планувальних і архітектурно-середовищних принципів формування відкритих просторів при обліку адміністративно-правових процедур реалізації проектних рішень. Результати дослідження дозволять підвищити ефективність містобудівної практики у вирішенні завдань комплексного розвитку міського середовища.

Дані, отримані у ході дослідження можуть бути використані: 1) для подальшого вивчення архітектурного середовища відкритих міських просторів та визначення принципів їх формування; 2) для застосування цих принципів у проектній та науковій діяльності та ін.

Список використаних джерел

1. Мазур Т.М., Король Є.І., Роль комплексного підходу до благоустрою системи відкритих просторів міста (на прикладі житлового району Сихів у Львові). Стаття. – Львів, 2007.
2. Габрель М.М. відкриті простори житлової забудови в структурі міських земель. Організація та оцінка ефективності використання. Стаття. 2008.
3. Зітте К. Художественные основы градостроительства. - М.: Стройиздат, 1993.
4. Хасієва С. А. Архитектура городской среды. – М.: Стройиздат, 2001. – 200 с.

Аннотация

В данной статье определяются основные факторы, влияющие на формирование открытого городского пространства. Определены формообразующих и реализующих принципы механизма. На их основе разработан механизм формирования открытых городских пространств, предложены приемы и средства реализации этих принципов.

Ключевые слова: механизм, фактор, принцип, городская среда, открытый городской пространство.

Annotation

This article identifies the key factors that influence the formation of public urban space. Definitely shaping and implementing the principles of the mechanism. On this basis, the mechanism of formation of open urban spaces and suggests ways and means of implementing these principles.

Keywords: mechanism, factors, principles, urban environment, urban open space.